

τριετής οὔσα ἀπόλεσε τὴν ὄρασιν ἔτελεύτησε δὲ ἐν ἡλικίᾳ ἐνὸς καὶ εἰκοσιν ἐτῶν. Ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων ἐπροσπάθησαν οἱ περὶ αὐτὴν νὰ ἀναπτύξωσι καὶ λεπτύνωσι κατὰ τὸ δυνατόν τὰς αἰσθήσεις τῆς, καὶ ἐπέτρωσαν τῇ ἀληθείᾳ θαυμασιώως. Διὰ τῆς ἀφῆς διέκριναν αἴτην ἰδιότητος διαφρευούσας τοὺς ὀρνῶτας. Τελείως εἶχεν ὠσαύτως τὴν ἀκοὴν καὶ τὴν ὄσφρησιν. Ἀπὸ τῆς καταστάσεως τῆς ἀτμοσφαιρᾶς ἠδύνατο νὰ εἴπῃ ἐὰν ὁ οὐρανὸς ἦτο συννεφῆς ἢ ἀνέφελος, ἐὰν αὐτὴ διέμενον ἐν τῷ ἀγρῷ, ἢ ἐν τῇ δόῳ, ἐν ὑπαίθρῳ ἢ ἐν κοιτῶνι ὁ τόνος τῆς φωνῆς τῆς ἐδήλου αὐτῇ τὰς διαστάσεις τοῦ κεκλεισμένου χώρου, καὶ ἐπομένως ἐμάντευε πόσον μέγας ἢ μικρὸς ἦτο ὁ κοιτῶν. Ἀπαξ ἢ δις περιελθοῦσα μίαν οἰκίαν, εἶχε κατὰ νοῦν ὅλον αὐτῆς τὸ σχῆμα καὶ τὰς διαιρέσεις, ὅπως οἱ ὀρνῶτες ἔλεγε λοιπὸν πρὸς τοὺς ξένους: «προσέξατε ἔδῳ ἢ θύρᾳ εἶνε χιμηλή ἔδῳ εἶνε κλίμαξ.» Ἐσπούδασε δὲ τὰ στοιχεῖα τῆς ἀστρονομίας, τῆς ἀλγέβρας καὶ τῆς γεωμετρίας.

Ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ τοῦ Μονάρχου ὑπάρχει μέγας ξύλινος κυνηγὸς, τὸν ὁποῖον ἐντελέστατα ἐγλύψε τυφλὸς ἐκ Τυρόλου δι' ἀπλοῦ μαχαιριδίου. Ἐν Ἀγγλίᾳ ἔζη τυφλὸς ὕφαντῆς, ὁ ὁποῖος εἶχεν αὐτὸς κατασκευάσῃ ἅπαντα τὰ ἐπιπλατῆς οἰκίας του. Φίλος ὦν τῆς μουσικῆς ἐπεθύμει νὰ νοήσῃ τὸν μηχανισμόν τοῦ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ὄργάνου. Ἐν μιᾷ κυριακῇ ἡμέρᾳ, ἀναχωρήσαντος τοῦ λαοῦ μετὰ τὴν τελετὴν, παρέμεινον αὐτὸς μόνος καὶ ἔλαθε τοὺς φύλακας. Περὶ μέσας τὰς νύκτας ἤκουσαν οἱ γείτονες μέγαν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ θόρυβον καὶ ἐφοβήθησαν. Μετὰ πολλοὺς δισταγμοὺς εἰσῆλθον ἐπὶ τέλους οἱ χωροφύλακες καὶ εὗρον τὸν τυφλὸν ἀσχολούμενον περὶ τὴν ἔρευναν τοῦ ὄργάνου. Ἡ κυβέρνησις, θαυμάσασα τὴν φιλομάθειάν του παρέσχεν αὐτῷ τὰ μέσα πρὸς ἐξακολούθησιν τῶν σπουδῶν αὐτοῦ ἃ πολλὰ δὲ παρὰ τοῦ τυφλοῦ τούτου ὑφαντοῦ φιλοτεχνηθέντα ὄργανα κοσμοῦσιν ἔτι καὶ νῦν τὰς ἐκκλησίας ἐν ταῖς νήσοις Μάν καὶ Ἱερσέη.

Ἐδημοσιεύθη ἐγγράτως ἐν Κωνσταντινουπόλει ὑπὸ τοῦ κ. Α. Ρ. Παπατῆ, γνωστοῦ ἡμῖν καὶ ἐξ ἄλλων συγγραφέων καὶ ἰδίου ἐκ τῶν Etudes sur les Tzinghenes ou Bohémiens de l'Empire Ottoman, πολῦτιμον σύγγραμμα, «Βυζαντινὰ μελέτη: Τοπογραφικὰ καὶ Ἱστορικὰ», ἐπιγραφόμενον.

Καὶ τῶντι εἶναι πολῦτιμον, διότι περιστρεφόμενον εἰς περιγραφὴν τῶν τόπων τῆς βεπτιλίδος τῶν πόλεων, οὐ μόνον τὰς μέχρι τοῦδε ἀτελεῖς ἢ καὶ ἐσφαλμένας εἰδησεις ἐπισκευάζει καὶ νέας ἄλλας προστίθισιν, ἀλλὰ καὶ πολλὰ μέρη τῆς ἱστορίας ἐκ κακοβουλίας, ἀγνοίας ἢ καὶ κουφότητος παραμορφωθέντα, διαλευκαίνει καὶ ἀνορθῶ.

Ἐπιλοπονήθησαν δὲ ταῦτα ὑπὸ τοῦ συγγραφέως μετὰ πολυρόνιον καὶ εὐσυνείδητον μελέτην τῶν Βυζαντινῶν συγγραφέων καὶ τῶν ξένων ἱστοριογράφων, καὶ μετὰ ἐρεῦνας οὐχ ἥττον ἐπιπόνους καὶ συνεχεῖς τῶν σωζομένων λειψάνων τῆς ἀρχαίας πόλεως.

Ἡ ἀνάγνωσις τοῦ πονήματος τούτου θέλει πείσει, ἐλπίζομεν, καὶ ἐκείνους εἰς οὓς ἐνεφουεῖθησαν ἀδυσκάντως κατὰ παράδοσιν ἀντεθνικὰ πρὸς τῆς, ὅτι, πλὴν τῆς δόξης ἣν

ἐκληρονομήσαμεν παρὰ τῶν ἔργων τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, ἐγκατελείφθη καὶ ἕτερα εἰς ἡμᾶς, ἣν δὲν πρέπει ἀγνωμονοῦντες νὰ παραγνωρίζωμεν.

Ἐπειδὴ κατὰ τὸ σύστημα τῆς Ἑστίας δὲν δημοσιεύονται δι' αὐτῆς βιβλιοκρισίαι, μετατυποῦμεν τὸν Ἐπιλόγον τοῦ συγγράμματος, ἁπλῶς προστιθέμενοι, ὅτι ἡ ἐκδοσις μόνου τούτου ἀρκεῖ νὰ τιμῆσῃ τὸν συγγραφέαντα. Ν.

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ

Ἐν παντελεῖ ἀγνοία τῆς χώρας καὶ τοῦ βίου τῶν Βυζαντιῶν διατελοῦντες ἡμεῖς οἱ ἀπόγονοι, ἀρυόμεθα τὰ περὶ αὐτῶν ἐκ συγγραφέων ξένων, χλευάζοντων ὅτε μὲν τὴν ἀμάθειαν, ὅτε δὲ τὴν ἀτολίαν τῶν ἡγεμόνων καὶ τὴν δουλοπροσύνην τῶν ἀρχομένων. Ταύτην τὴν προαιώνιον κατὰ τῶν Βυζαντιῶν κακοβουλίαν τῶν ξένων, ἐκληρονόμησαν οἱ σημερινοὶ συγγραφεῖς ἐκ τῶν χρόνων τῶν θεομανῶν σταυροφόρων, καὶ τῶν μετέπειτα ἀλλοθρησκῶν συγγραφέων. Τοσαύτη δὲ ἡ καταφορὰ, ὥστε καὶ ἡμεῖς ἄκουτες, παρκαυρόμεθα, συγχλευάζοντες καὶ λησμονοῦντες ὅτι εἴμεθα αὐτῶν ἀπόγονοι, αὐτῶν ὁμόθρησκοι καὶ ὁμαίμοι. Οἱ πλείστοι ἐξ ἡμῶν, οἱ μυκτηρίζοντες τοὺς ἐν Βυζαντίῳ πολιτευομένους, ἀκροθιγῶς μόνον ἐμελέτησαν τὴν πολυετῆ ταύτην ἑκσιλείαν, οὐδέποτε καταδεχθέντες νὰ μάθωσι καὶ τὸν ἰδιωτικὸν βίον αὐτῶν, ἐκ τῆς γνώσεως τοῦ ὁποῖου κατὰδῆλα γίνονται πολλῶν γεγονότων τὰ αἷτια.

Ὅτι ἡ πικρὰ κατὰ τῶν Βυζαντιῶν καταφορὰ, ἐμίανε καὶ τοὺς κορυφαίους ἐξ ἡμῶν, ἀναφέρων τὸν αἰώνηστον Κορκῆν, πολλάκις κακίζοντα τοὺς Βυζαντιοὺς, τοὺς ὁμοίους αὐτῶν Φαναριώτας, πατρικῶς παραινούντα πάντας τοὺς ὁμογενεῖς, ἵν' ἀπομακρύνωνται ἀπὸ τὴν ζῆμιν τοῦ Βυζαντινοῦ πολιτισμοῦ. Ὡς νὰ μὴ ἤρκουν τῶν Βυζαντινῶν τὰ πολυχρόνια παθήματα, καὶ τῶν ξένων συγγραφέων αἱ πικρίαι, ἐπέπρωτο καὶ ἡμεῖς νὰ εἰσέλθωμεν εἰς τὴν χορείαν τῶν πικρῶς καταφερομένων κατὰ τῶν πατέρων ἡμῶν, θαρραλέως ἐπὶ αἰῶνας ἀγωνιζομένων πρὸς Ἱταλοὺς καὶ Ὀθωμανοὺς.

Οὐδόλωμας προτίθεμαι ἀφηγοῦμενος τῶν ἐκκλησιῶν τὰ σωτήρια διδάγματα, ἵνα ὑμνήσω τὰς ἔριδας καὶ ἐκτυφλώσεις τῶν βασιλέων τοῦ Βυζαντίου, τὸ ἀτίθασσον τῶν κυβερνωμένων καὶ τὸν ὀκνηρὸν καὶ πολλὰκις ἀκόλαστον βίον μοναχῶν καὶ μοναστριῶν. Ἀναγγέλλω ἐν πάσῃ ἀληθείᾳ, ὅσα ἐδιδάχθη ἐκ τῆς μελέτης τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ αὐτῶν βίου, ἀπὸ τοῦ χρόνου τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου μέχρι τῆς τελευταίας πτώσεως τοῦ κράτους τῷ 1453.

Πλείοτερον τῶν Βυζαντινῶν γραμμάτων μᾶς τέρπουσι τὰ ἔργα τῶν πάλαι προπατόρων Ἑλλήνων. Εὐφραίνόμεθα ἀναγινώσκοντες ποιητὰς καὶ πεζογράφους, ἀπαρκαμίλλους τὴν γλῶσσαν καὶ τὴν διάνοιαν. Δικαίως ἐπὶ τούτοις σεμνυόμεθα. Πάντων τούτων ἐπιφανέστερον εἶναι, ἐν

τῆ ἀρχαία τῶν Ἑλλήνων ἱστορία, τὸ γόητρον τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἀνθρώπου, ἀκμαῖον καὶ θάλλον εἰς ἔθνος πανταχόθεν ὑπὸ δουλοφρόνων λαῶν περικυκλούμενον. Μετὰ τὴν κατάκτησιν τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τῆς Ῥώμης καὶ τὴν ἐμφάνειν τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ, οἱ χριστιανοὶ κατὰ τοὺς πρώτους μάλιστα αἰῶνας, καταδικωμένοι, βορὰ τῶν θηρίων γινόμενοι, καιόμενοι καὶ σκολοπιζόμενοι, ἀπηχθάνοντο τὴν πάλαι πολιτείαν τῶν Ἑλλήνων, καὶ ἐμίσουν τὰ γράμματα καὶ καλλιτεχνήματα τ' ἀναμιμνήσκοντα τὰ πολλά αὐτῶν παθήματα. "Οθεν οἱ κατὰ τῶν Ἑλλήνων καὶ ἑλληνιζόντων αἰῶνιοι διωγμοί.

Μετὰ τὸν Κωνσταντῖνον τὸν μέγαν, ἡ Βυζαντινὴ πολιτεία ἦτο κράμα Ῥωμαϊσμοῦ καὶ Ἑλληνισμοῦ. Ὑπερίσχυσαν τέλος οἱ Ἕλληνας. Ἡ γλῶσσα ἡ Λατινικὴ τῶν Ἀνακτόρων ἐλησμονήθη, καὶ συνάμα μετὰ τῆς προεξάρχουσας Ἑλληνικῆς γλώσσης, ἀπαντῶμεν κατὰ πρῶτον εἰς τὰ περισωθέντα τοῦ χρόνου ἐκείνου συγγράμματα τὰς λέξεις ἐλευθερίαν καὶ ἰσότητα. Ἀπὸ τὸν Η' αἰῶνα, ὅταν ἡ Βυζαντινὴ πολιτεία ἦτο ἑλληνωπώτερα τῆς προγενεστέρας, ἀνεφάνη ἐν ὅλῃ τῇ προτέρᾳ αὐτοῦ δόξῃ τὸ οὐδέποτε λησμονηθῆν γόητρον τῆς ἐλευθερίας, καὶ τὸ πρῶτον αὐτοῦ τόλμημα ἦτον ἡ κατὰ τῆς Ῥώμης ἀφοδος ἀντίστασις, τόλμημα οὐχὶ τῶν Βυζαντινῶν ἡγεμόνων, ἀλλὰ τοῦ ἀπτοῦτου πατριάρχου Φωτίου. Ἐκ τῶν χρόνων ἐκείνων μέχρι τῆς ἀλώσεως, θηραλαεὶ καὶ ἀπτόητοι τοῦ λαοῦ καὶ τῶν συμφερόντων αὐτοῦ ὑπέρμαχοι, ἦσαν οἱ Βυζαντινοὶ κληρικοὶ, τοὺς ὁποίους ὁ μέγας Γίββων καλεῖ ἀγγέλους, παραβαλλομένους μετὰ τῶν ἀλλοθρήσκων κληρικῶν.

Δι' ἡμᾶς τοὺς Ἕλληνας ἡ ἱστορία τῶν αἰῶνων τούτων χρήζει συντόνου μελέτης, διότι ἐκ τῶν χρόνων τούτων ἀρχεται ἡ πάλαι, τὴν ὁποίαν οἱ ἀλλοδαποὶ μέχρι τοῦδε πολλάκις δὲν ἐνόησαν ὅ,τι ἐκείνοι ἀποκαλοῦσι πώρωσιν καὶ πεισμονῆν, ἡμεῖς ἀποκαλοῦμεν δόξαν, καὶ μετ' εὐγνωμοσύνης μνημονεύομεν τοὺς ὑπὲρ τῆς προαγωγῆς τοῦ ἔθνους τοσαῦτα πράξαντας εὐκλεεῖς ἄνδρας. Οὐχὶ μόνον ἦσαν θηραλαεὶ ὑπέρμαχοι ὁ κληρὸς κατὰ τῶν αἰτήσεων τῆς δύσεως, ἀλλ' ὁ κληρὸς ἐμάχοντο κατὰ τῶν ἀδίκων ἀξιώσεων τῶν βασιλέων καὶ αὐλικῶν.¹ Κατήρτισαν δὲ καὶ ἐκκλησίαν πασῶν καὶ καθολικῶν καὶ διαμαρτυρομένων δημοκρατικωτέρων. Πράγματι, σήμερον, ἡ Χριστιανικὴ ἐκκλησία καὶ ἐδῶ καὶ ἀλλοχόρως, εἶναι Βυζαντινὴ.

Ἐνεκα τῆς τοσαύτης κατὰ τῶν ἀυθαϊρέτων

1. "Ζήλου γὰρ θεοῦ περίπλεως ὢν ὁ ἀνὴρ (δηλ. ὁ πατριάρχης Πολύευκτος)... διελέγειν καὶ βασιλεῖς οὐκ ἠσχύνετο." Λέων ὁ Διάκ., Μ. Γλυκάς, Νικ. Γρηγοράς.— Περὶ τοῦ Ἀναστασίου, βασιλευσάντος ἀπὸ 491—518, λέγει ὁ Θεοφάνης: "ὁ δὲ παρ' ἀνομῶν ἀναιδέως ἔλεγε νόμον εἶναι κελεύοντα βασιλεῖα κατ' ἀνάγκην ἐπιτοκεῖν καὶ ψεύθεσθαι."

βασιλέων ὑπερασπίσεως τοῦ λαοῦ, πολλοὶ πατριάρχαι καθηρέθησαν, ἐν τῷ ἵπποδρόμῳ, ἐπομπεύθησαν καὶ ἐξωρίσθησαν.¹

Ἀναφέρω ἐκ τῶν πολλῶν ἐν μόνον γεγονὸς τῆς Βυζαντινῆς ἱστορίας, ἐκ τοῦ συγγράμματος τοῦ Νικήτα Χωνιάτου. Ἀνδρόνικος ὁ τύραννος, ποθὼν ἵνα συνάψῃ γάμον ἀθέμιτον, ζήτησε τὴν ἐπικύρωσιν τοῦ πατριάρχου καὶ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου. Οἱ ἐκ τῆς συνόδου τινεῖς, «τοὺς περιφανεῖς ἀγυρτεῖοντες οἴκους καὶ φιλόχρυσοι καὶ θεοκάπηλοι», παρεδέχθησαν τὴν αἴτησιν τοῦ Ἀνδρόνικου. Τὸν πατριάρχην δὲν ἐτάραξαν αἱ ἀπειλαὶ τοῦ αἰμοδόρου τούτου βασιλέως, καταφρονούντος καὶ λαὸν καὶ κληρὸν «ἀλλ' ἦν (δηλ. ὁ πατριάρχης) ἀτίνακτος ὡς ἐκεῖνος ὁ πρόβουλος, περὶ ὃν αἰεὶ κύμα ὄρθον ἴσταται καὶ ἄλμη περιμορμύρουσα» ὁ δὲ εἰς ἀφρόν διαλύων καὶ μακρὰν κλάειν ἔδωκ τὴν ἡγήεσσαν θάλασσαν ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἐστήρικται βάσεως». Οὕτω πολιτευόμενος ὁ πατριάρχης κατὰ τῶν ἀθεμίτων ὀρέξεων τοῦ Ἀνδρόνικου, παρητήθη τοῦ θρόνου καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὴν ἐγγύς τῆς Πριγκίπου νῆσον Τερέβιθον.

Οἱ πολιτικοὶ συγγραφεῖς, συγγράφοντες πολυλάκις ζώντων τῶν βασιλέων, διαστρέφουσι τὰ γεγονότα. Ἐν τοῖς πατριαρχικοῖς ὅμως ἐγγράφοις, μετὰ πολλῆς παρησίας ἐπιπλήττονται αὐτοκράτορες καὶ τούτων οἱ συγγενεῖς. Ἀρχοντες ἀδίκως σφετεριζόμενοι τοῦ πένητος καὶ ἀπροστατεύτου λαοῦ τὰ δίκαια, προσκαλοῦνται ἴν' ἀποδώσωσι τὰ σφετερισθέντα. Ἀγρυπνοὶ φύλακες τοῦ λαοῦ, ἦσαν οὐχὶ οἱ βασιλεῖς καὶ οἱ φαυλόβιοι αὐτῶν ἄρχοντες, ἀλλ' ὁ κληρὸς καὶ ἡ περὶ τὸν πατριάρχην Ἱερὰ Σύνοδος.

Καθ' ὅλην τὴν δύστηνον ἐποχὴν τῆς Λατινοκρατίας, ὑπέφερεν ὁ κληρὸς τὰ πάνδεινα ἐκ τῶν ἀλλοθρήσκων ἡγεμόνων καὶ κληρικῶν. Ταῦτα δὲν εἶναι τῶν ἡμετέρων ὑπερβολαί, ἀλλὰ τῶν ἀλλοδαπῶν διηγήσεις. Ἀπεδιώχθησαν οἱ Βυζαντινοὶ ἀφ' ὅλης τῆς ἐπιφανεῖς ἐκκλησίας καὶ μονᾶς μετεκοιμήθησαν ἐν Εὐρώπῃ τὰ ἱερὰ κειμήλια, τ' ἀργυρὰ σκεῆ καὶ πλεῖστα λείψανα ἁγίων, μεγάλως ὑπὸ τοῦ λαοῦ τιμώμενα. Πολλοὶ ἱερεῖς καὶ μοναχοὶ τοῦ Βυζαντίου, περιεφέροντο πτωχοὶ καὶ ἄστεγοι. Ἐνόσφ' ἐπέμενον οὗτοι ἐν τῇ ὑπὸ τῶν Λατίνων καλουμένῃ πεισμονῇ, τοσοῦτος ἐκορυφούτο ἡ κατ' αὐτῶν καταφορά. Τούτους πενομένους καὶ χλευαζομένους, οὐδέποτε ἐδελέξαντο τῆς Δύσεως αἱ προσφοραί.

Μετὰ τὴν ἀνάκτησιν τοῦ κράτους, ὑπὸ τοῦ Μιχαὴλ Παλαιολόγου τῷ 1261, μέχρι τῆς τελευταίας ἀλώσεως, οἱ βασιλεῖς τοῦ Βυζαντίου, ποτὲ μὲν πρὸς τοὺς Ἱταλοὺς, ποτὲ δὲ πρὸς τοὺς Ὀθωμανοὺς μαχόμενοι, ὑπ' ἀχρηματίας

1. "Ἰππικὸν δὲ ποιήσας εἰσῆγαγε τὸν Ἀρτάβαδον... ἄμα Ἀναστασίου τῷ... πατριάρχῃ τυφθέντι δημοσίως καὶ ἐπὶ ὄνῳ ἀντιστρόφως καθεζομένου." Ρ. Κοδωνός.

κατατροχόμενοι,¹ μετὰ χαρᾶς πολλάκις ἤκουσαν τὴν ὑπισχυομένην τῶν Ἰταλῶν βοήθειαν, ὑπὸ τῶν ἀμετάβλητον ὄρον τῆς εἰς τὴν Ῥώμην υποταγῆς. Ἐν αὐταῖς ἀκόμη ταῖς παραμοναῖς τῆς τελευταίας ἀλώσεως, ὅταν ἐκ τῶν χειρσαίων τειχῶν, μετὰ τρόμου ἐβλεπον τὰς πεδιάδας πλήρεις μυριάδων στρατοῦ, ὅταν ἐντὸς τοῦ Βυζαντίου κεκλεισμένοι, ἐδέοντο ἐν ταῖς ἐκκλησίαις καὶ μοναῖς ὑπὲρ σωτηρίας, πάλιν χαρμῶστος βοηθείας ἀγγελία ἐκομίσθη ἐν Βυζαντίῳ, πρῶτον ὅρον αἰτοῦσα τὴν ὑποταγῆν. Πάλιν οἱ κληρικοί ὀρκωκλῶς ἀντέστησαν, ἀκλόνητοι μέχρι τέλους μείναντες. Ὑπέκυψαν τέλος ὑπὸ δεσπότης ἀλλοθρήσκους, οὐδέποτε τὴν θρησκείαν αὐτῶν ἐνοχλήσαντες, καὶ ἐβίωσαν βίον μὲν δούλων, ἀδούλωτοι δὲ τὴν διάνοιαν.

Ταῦτα ἄλλοι πολλάκις ἐπινέλαθον· ταῦτα καὶ ἐγὼ σήμερον ἐπικυκλοβῶ, διότι αἱ θρησκευτικαὶ ἐριδὲς αἱ συγκινούσαι· σήμερον τὴν Εὐρώπην, ὡς σεισμός ὑπόκωφος, οὐχὶ μόνον τεμαίρουνται ἀλλὰ πληρέστατα δικαιοῖσι τὴν μεγίστην τῶν Βυζαντινῶν κληρικῶν σύνεσιν, καὶ τὴν ὑπὲρ ἡμῶν τῶν ἀπογόνων αὐτῶν ἀνεκτίμητον πολιτείαν.

Ο ΥΠΑΛΛΗΛΟΣ ΕΝ ΡΩΣΣΙΑ

Γνωρίζει βεβαίως ὁ ἀναγνώστης τί ἐστὶν ὑπάλληλος, μικροῦπάλληλος, σημειωματάρχιος ὅπως λέγουσιν ἐνιαχοῦ· βεβαίως ὁμως ἄγνωστὸν τί ἐστὶ Μόλιε-τσιρόβοιχ. Εἶνε ὃν ὅλος ἰδιαιτέρων ἐν Ῥωσσίᾳ, ἐξαφανιζόμενον μὲν ὁσημέραι ἐν Πετροπόλει, ἀκμάζον ὁμως ἐν ὅλῃ τῇ ἀσχημῇ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις.

Σηκώνεται τὸ πρῶτὸν εἰς τὰς πέντε, φορεῖ τὸν λερόν ἐπενδύτην του, ἔργον θεοσκοτωμένου τινὸς ῥάπτου, πηγαίνει εἰς τὸ γραφεῖόν του, ἐνθα μένει ἕως εἰς τὰς ἑννέα τῆς ἑσπέρας καὶ γράφει. . . γράφει. . . γράφει. Κατ' ἀνάγκην κληρογραφεῖ—τὸ ἀπαιτεῖ ἡ θέσις του. Μυθικός καὶ ἀπίστευτος θὰ ἦνε ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐγγράφων τῶν ἐτησίως ἐξερχομένων ἀπὸ τὰς χειρᾶς του, ἀλλὰ ποῖος δύναται νὰ τὸν λογαριάσῃ; Κατ' ἀρχάς, ὅταν πρωτοδιορισθῇ, ὁ ἐτήσιος μισθὸς του εἶνε 800 φράγκων, σὺν τῷ χρόνῳ ὁμως αὐξάνει μέχρι 4,000. Ἐπειτα κἀμνε εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς καὶ οἰκονομίας ὁ ὑπάλληλος. Θὰ σὰς φανῇ ἕως παράδοξον πῶς τὸ κατορθώνει μὲ 800 φρ κατ' ἔτος νὰ ἐξοικονομῇ.

Δὲν ἔχει οὔτε ἐπιθυμίαν οὔτε ἀνάγκαν. Συνταυτίζεται μὲ τὸ κονδύλι του, μὲ τὸν τρόπον

1. Ἀντιγράφω ὅσα Νικηφόρος ὁ Γρηγορὸς γράφει περὶ τῆς πενίας τῶν βασιλέων, μεσοῦντος τοῦ ΙΔ' αἰῶνος. «Τοσαύτη δὲ πενία κατείχετο τὰ βασίλεια τῆνικαὸντα, ὥστ' οὐδὲν ἦν τῶν τρυφῶν καὶ ἐκπομάτων ἐκεῖ χρυσοῦν ἢ ἀργυροῦν· ἀλλ' ἕνα μὲν κατετίρηνεν, τὰ δ' ἄλλα πάντα κερράμια καὶ ὀστράκινα.»

ἐκείνον τοῦ γράφειν τῆς ὑπηρεσίας. Καὶ εἰς τὰς ἰδιαιτέρας συνδιαλέξεις ὡς εἰς τὴν οἰκίαν του καταπῆ πλέον νὰ ὁμιλῇ ὅπως γράφει. Δὲν τρώγει. Εἶνε φαγητὸν ἡ δις τῆς ἡμέρας ἐν τῷ μέσῳ σκοπισμένων χαρτίων καταβρόχθισις ἄρτου μόνον καὶ τυρίου; Δὲν πίνει παρά μόνον τείνον ὁ Θεὸς νὰ τὸ κἀμῃ τείνον. Πίνει καὶ ὀλίγον ῥακὴν ἐνίοτε, ὅταν κρυώῃ πολὺ τὸν χειμῶνα. Τί πράγμα εἶνε τὸ νίπτεσθαι, δὲν τὸ ἤξεύρει. Ποτὲ του δὲν νίπτεται. . . δὲν ἔχει καιρόν. «Ὅταν κομμελιασθῇ ἐντελῶς τὸ ὑποκάμισόν του, ἀγοράζει ἄλλο καὶ τὸ φορεῖ ἕως ὅτου λάβει καὶ αὐτὸ τὴν τύχην τοῦ προκατόχου του.

Οὐδέποτε ἀναγινώσκει τιῖνα κοσμηθῆ καὶ ἀναπτύξῃ τὴν διάνοιάν του. Τὰ ἔγγραφα εἶνε ἡ μόνη του ἀνάγνωσις. Καταντᾷ νὰ λησμονῇ καὶ αὐτὴν τὴν οἰκογενεϊάν του, δὲν ἤξεύρει παρά τὸ γραφεῖόν του καὶ τῷ εἶνε ἄγνωστος σχεδὸν πᾶσα ἄλλη ὁδὸς πλὴν τῆς ἀγούσης εἰς αὐτό. Ἄλλ' ἀγαπᾷ τὰ χρήματα. Διατί; Ἄγνωστον. Τὸ βέβαιον ὁμως εἶνε ὅτι τὰ ἀγαπᾷ πολὺ καὶ ὅτι προσπαθεῖ πάντοτε νὰ οἰκονομῇ.

Ἐπάρχει ἐν Μόσχᾳ συνοικίαις τις, ἣν ἀποχωρεῖ ἀπὸ τοῦ Κρεμλίνου ὁ Μόσχος ποταμός. Ἡ συνοικία αὕτη εἶνε οἰονεὶ τὸ τελευταῖον ἔγχοσ τῆς ῥωστικῆς βαρβαρότητος τῶν προγενεστέρων χρόνων. Ὀνομάζεται Ἐαμοσχοριέτσιε. Τὴν διασχίζουν τὴν συνοικίαν ταύτην κατὰ πάσας τὰς διευθύνσεις ὁδοὶ στεναὶ καὶ σκοτειναὶ, δρομίσκοι ἀδιέξοδοι καὶ ἀκάθαρτοι. Ἐν Ἐαμοσχοριέτσιε κατοικοῦσιν ὅλοι οἱ παλαιοὶ καὶ γνήσιοι μοσχοβίται, πιστοὶ εἰς τὴν βαρβαρότητα τῶν πατέρων αὐτῶν.

Γηραιὸι ἔμποροι, πολλοὶ αἰρετικοὶ ἐκ τῶν καλουμένων βασκοβίτικων καὶ τινες μικροῦπάλληλοι ἀποτελοῦσι τὸν πληθυσμὸν, οὕτως εἰπεῖν, τῆς συνοικίας, πληθυσμὸν ἀναστρεφόμενον ἐκεῖ ἀναμιξὶ καὶ μυρμηκιάζοντα ἐν ἀκαθαρσίᾳ καὶ ἀμεριμνησίᾳ φρεσῶν.—Πολιτισμὸς, πρόδοσις, πολυτέλεια, εὐζωτῆ εἶνε διὰ τοὺς κατοίκους τοῦ Ἐαμοσχοριέτσιε πράγματα παρά φύσιν καὶ παρά τὴν θέλησιν τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς Ἁγίας Ῥωσσίας.

Ἡ τύχη μ' ἔφερε ποτε εἰς ταύτην τὴν συνοικίαν. Ἐπὶ πολὺ ἐπλανώμην χωρὶς νὰ προσέχω εἰς τὴν λάσπην, ἥτις πιεζομένη ὑπὸ τῶν ποδῶν ἤρχιζεν ἐπὶ μάλλον καὶ μάλλον νὰ διαποικίλῃ τὰ ἐνδύματά μου. Ἡ ὄσφρησίς μου ἤρχισε καὶ αὕτη νὰ ἐξοικειώνηται πρὸς τὰς δυσώδεις τοῦ τόπου ἀνθυμιάσεις. Ἐφθασα εἰς μικράν τινα τριγωνικὴν πλατείαν, ἥς μοι ἐφάνη ἀρεστὴ ἡ λυπηρὰ ἐρημία καὶ ἀπομόνωσις.

Παμπάλαιον καὶ κατερειπωμένον φρέαρ, τοῦ ὁποῦ ἐπρασίγιζε μὲν ὑπὸ τῆς πολυκαιρίας ἡ λιθίνη στεφάνη, ἐστέναζε δὲ τὸ σανίδιον σέπασμα ὑπὸ τὸν συριγμὸν τοῦ ἀνέμου, ὅστις ἐβρυχάτο ἀνὰ τὴν πλατείαν, διεγράφετο ἐκεῖ σκοτεινὸν καὶ ἀπαίσιον. Πέντε ἐξ οἰκίσκοι ξύλινοι